

નેરંગ ઊપર વાચાન.

બ ના વ ના ર

હસતુર જામાસપણ મીનોચેહરણ

જામાસપઆસાના

મેજ ૨ જે માહ ૧ લો સને ૧૨૪૮ યજ્ઞદ્વરદી
તારીખ ૨૧ મી સપ્તમેમ્બર સને ૧૮૭૮ હસયા
ને દીને મરહુમ શેઠ દાદીભાઈ નોશર
વાંનજનો હરમેહુરમાં કીયેલી.

મું બ ઈ

મનલ પ્રીતીંગ પ્રેમ.

મને ૧૨૪૮ યજ્ઞદ્વરદી—મને ૧૮૭૮ હસતી

કીમત આના તરમુ.

નેરંગ ઊપર વાચાળ.

બ ના વ ના ર

હસતુર જામાસપજી મીનોચેહરજી
જામાસપંઆસાના

રોજ ૨ જો માહુ ૧ લો સને ૧૨૪૮ યજ્ઞદજ્ઞરદી
તારીખ ૨૧ મી સપ્તેમ્બર સને ૧૮૭૮ ઇસવી^૧
ને દીને મરહુમ રોડ દાદીભાઈ નોશર
વાંનજીની દરમેહરમાં કીધેલી.

મું બ ઈ

ધગલ પ્રીંતિંગ પ્રેસ.

સને ૧૨૪૮ યજ્ઞદજ્ઞરદી—સને ૧૮૭૯ ઇસવી.

કીંમત આના તરણ.

પાક પરવરદેગાર સાહેબની મદદ હોના.

મજ્જમનાં ગરહરથો !

હમણું તમો નજદીક એક અગત્યની ખાખત ઊપર હું વાખ્ખાજ કરું છું, તે એ છે કે, આપણું લેખિકા હોશેન ગાહાનાં વખત ઊપર ખાખથી બેદાર થયા પછી, “નેરંગ” યાને ગોરપંદનું મુતર, જે કદીમ જમાનાંથી તે ખાખ સુંધી લેતા આખ્યાએ, તે લેવું જોયે કે નહીં ? એ વિશેની વાખ્ખાજ કરી ઘણી જરૂરની છે કારણ કે એ ખાખત જરથુશતી દીનની મૂલ કારીખાઓ સાથ અતજગનો સંબંધ ધરાવે છે અને જરથોમની ધર્મ ઊપરનાં હિમાનનો પાયો છે. એટલું છતાં કેટલીક મુદત થાઈ કેટલાક જરથુશતી ભાઈઓ એ ખારીક અને યુલુગારી ખાખત—પોતાના નેયાંગાનોથી ઉતરવું આવેલું જે અમલી હિમાન તે ફેરવતા જાયછે, માટે આ વાખ્ખાજ કરવાની ઘણી અગત્ય છે.

“નેરંગ” એ શું ચીજ છે ? તે આપણને લેવાનું કારણ શું ? જોનો આપણી દીનસાથ કેવો સંબંધ છે ? તે લેવાનાં ફરમાનો કેહેવાંછે ? તે લીધાથી શું શું ફાયદા થાય છે ? અને તે લેવાનો રેવાજ ક્યારથી ચાલુ થયો છે ? એ વીગેરે, આ નાંધલી વાખ્ખાજ મધે ખોલામેવાર સહમજબવાને કોશેશ કરવામાં આવેલી તમો ભાઇઓનાં જોવામ આવશે.

આ વાખ્ખાજની મતલબ સારી રીતે સમજ મધે ઉતરે.

એવા હિતુથી એની શરૂઆત ધર્મ સાથનાં કીરીઆનાં સં-
બંધ ઊપરથી કરવામાં આવે છે અને તે આ પ્રમાણે છે:-

દુન્યાં મધે માણુખ્ય જાતનાં પોતાનાં બલાં માટે જો કો-
ઈની બાબત અગત્ય ધરાવનારી હોય તો તે “ ધર્મ ” છે
ધર્મ માણુખ્યને આ દુન્યાંમધે નીતીવાન રાખેછે તથા મીનોઈ
જેહાંતમધે તેને બેહુશતમાં પોંછોંચાડવાને ભોંમ્યો થાય છે. ધર્મ
જો કે આ દુન્યાં મધે આપણું પાદ્યે છીએ, તોપણ તેનો
ખરો સંબંધ મીનોઈ આલમ સાથ તાલુકો ધરાવનારો છે.
આ દુન્યાંનાં સરવે કાંમો કરતાં ધર્મનું કાંમ તદન ન્યાહુંછે.
તે પોતાની જાતમાં એકલો તથા મોટાઈ મધે કોઈની ખીજ
પેદાએથથી ચઢતો દરજજો ભાગવનારો છે. ધર્મ એવો બા-
લંદ છે, માટે દરેક માણુખ્યને ધર્મનાં કરમાંત પ્રમાણે ચાલ-
વાની તથા તેની કીરીઆઓ પાલવાની પહેલી ફરજ છે.

ધર્મની સાથે કીરીઆઓ હમેશાં મલેલી રહે છે, એ
વાત સર્વે કોઈને જાણીતી છે ; જ્યારે ધર્મ સર્વે પાંતીએ
બાલંદ છે, ત્યારે કીરીઆઓ, જે હમેશાં ધર્મ સાથ સંબંધ
રાખે છે, તે પણ બાલંદ હોતી જોયે ; અને તેમ છે, માટેજ
તેને પુરતી સાવચેતી સાથ અદા કરવામાં આવે છે. ધર્મ
સાથ જોયો સંબંધ નિતી રાખે છે, તેવાજ સંબંધ કીરીઆ
પણ ધરાવે છે. તેમજ કીરીઆ સાથેની નીતી, શીલસુશી અને
વીદ્યાનાં તરવો કેટલીક રીતે જોડાયલાંછે. ધર્મનાં બાણાં કાંમો
બાણુ કરીને કીરીઆ સાથ મલેલાં છે, એટલુજ નહી, પણ ધર્મનાં
મૂલો પણ કીરીઆ સાથ જોડાયલાં હોય છે. ચોક્કસ ચી-
જોને ચોક્કસ બાણુતર સાથ ચોક્કસ રીતે વાપડી, એ ધા-
રણ મુખ્ય કરીને કીરીઆઓનું છે. જેમ રાશન ચેરાગ

ખાલવા માટે તેલ તથા ખીજી વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરવા-
માં આવે છે, તેમ ધર્મ રાખવા માટે કીરીઆઓનાં ઉપયો-
ગની જરૂર છે. ધર્મની મૂલ મતલબ જેવી કે નિતી, બંદગી
તથા પવિત્રાર્થ, વગેરે જ્યાં ધર્મની સાથે જલવાયલી રખાયલી
જોવામાં આવે છે, એવી સમજમાં ઊતરી શકે તેવી બાબતો-
માં વતીક કીરીઆઓ જોડાયલી રહે છે, એવી રીતે કીરીઆઓને
ધર્મની સાથે જોડી નાખવાની મતલબ એ હોય છે કે, તેથી
માણુઓની ઊપર પુરતી અસર થાય છે. માણુઓની ઊપર જે-
ટલી અસર કુદરતના પરીણામને કોઈખી અસર થાતી કીરી-
આઓમાં મુકી દેખાડવાથી થાય છે, તેવી અસર ગરંથોના
ગરંથો પાઠે કરાવીઆથી થતી નથી. એક ગુલ થતા ચેરા-
ગતી તથા કુમલાઈ જતાં કુલની કીરીઆથી માણુઓના નાપા-
એદારપણા વીશે જેવી તેના દીલમાં અસર થાય છે, તેવી
અસર શુભોદ્યનાં વચનથી થાઈ શકતી નથી.

એ ઊપરથી માણુમ પડે છે કે કીરીઆ ધર્મની સાથે
જરૂરની છે, અને ધર્મની પસંદગરી આ દુન્યાં મધે મજબુત
તથા સાલુ રહેવા માટે કીરીઆની અગત્ય પેહેલી છે. જુઓ
બાઈઓ ! બંદગી કીરીઆ સાથે કરવી જોયે, તે વિશે આ
નિયતો પેહેલવી ફકરો આપણને શું બોધ આપે છે :—

પેહેલવી.

નીઆએશને કરદન જક મેન ગાસાન વ લોત્મન
નેરંગ કરદન શાએદ.

અર્થ.

બંદગી કરવી તે અવરતા બાધાથી અને કીરીઆ તર-
વીય સાથે કરવી ઘટે છે.

આ દાખલા ઊપરથી જાણાય છે કે, ધર્મ મધે કીરીઆ ધણો મોટો વગ ધરાવે છે. એટલે સુધી સાધારણ રીતે કીરીઆ માટે દુકાંમાં જાણાવ્યું. હવે, હમો આશ કીરીઆ ઉપર આવ્યે છીએ કે, જે “નેરંગ” છે અને જે આ વા-આજની મૂલ આપત છે.

“નેરંગ” ની આપદ લખવા આગમજ, “નેરંગ” એટલે શું ? અથવા “નેરંગ” પાતે શું સીજછે, તે જાણવું જોયે છે. કુકત એ “નેરંગ” બોલનાજ જો અરથ કરવા માંગ્યે તો, તેનો મુખ્ય અરથ ‘કીરીઆ’ અથવા ‘મંત’ એવો થાયછે:—જેમકે “નેરંગ કુરતી પાંધવાની,” “નેરંગ આબેજર લેવાની,” “નેરંગબાજી પરહેજવાની,” વગેરે. પણ હાલે આપણાંમાં એ “નેરંગ” બોલ સાધારણ રીતે જે કારણ માટે વપડાયે છે, તેનો અરથ “તરા” અથવા “ગાવ ગોરપંદોની પીચાળ” એવો થાયછે. હવે જો એ “નેરંગ” બોલનો મુખ્ય અરથ ‘કીરીઆ’ છે, તો સવાલ ઉઠેછે કે ‘ગૌમુત’ યાને “તરા” નો અમલ બોલ કયો ? એનાં જવાબમાં હમો જાણાવ્યે છીએ, કે તરાને આપણી પવિત્ર અવસ્થા જખાનમાં ‘ગૌમેજેમ’ કરી કહેછે, અને એનો અરથ “ગાવનું મુતર” કરી થાય છે. એ ગાવનાં મુતરને માટે પહેલવીમાં ‘ગૌમેજ’ અથવા ‘મીઆએજ’ બોલો વપડાયલા છે. અને પાજંદ, ફારશી મધે એને “આબેજર” કહે છે, જેનો બોલે બોલનો અરથ “સુતાનું પાંડી” અથવા “સુતાની સેકત ધરાવનાર પાંડી” યા “પીલું પાંડી” એવો થાય છે. એ ઊપરથી એવું અનુમાન થાય છે, કે નેરંગને આગલા વખતમાં એટલીતો ઊત્તમ સીજ સમજતા હતા કે, તેને માન તરીકે ‘આબેજર’ યાને સુતાનું પાંડી કરીને કહેતા હતા. અતરે ખુલાશો

કરવાની અગત્ય છે, કે 'તરાને' નેરંગને નામે ઓલખવામાં આવે છે, માટે અમારે પણ નેરંગ ઓલખ વાપરીએ છે.

નેરંગ લેવો, તથા તેની કીરીઆ કરવી, એ આપણાં જરથુશતી ધર્મને લગતી બાબ છે. જરથુશતી ધર્મમાં ઘણાં કારણો મધે નેરંગનો ઉપયોગ જુદી જુદી રીતે થાય છે તેને બદલ ઊપર ચોક્કસ વખતે ચોપડવામાં આવે છે, એટલું જ નહીં પણ કેટલીક કીરીઆઓ મધે તેને પીવાનાં કાંમમાં પણ વાપડે છે. સાધારણ રીતે જોતાં એ કીરીઆ પારકા ધર્મવાલાઓને તેમજ કેટલાક જરથુશતીઓને ધગી કઢંગી તથા અજાણ્ય જોડી લાગતી હોય, એવું માન્ય પડે છે. પણ બારીકીથી તપાસ કરતાં એ કથંગાપણુ અને અજાણ્યી દુર થાય છે. નેરંગને આપણી દીતની મૂલ કીરીઆમાં પહેલો સંબંધ છે, અને અરેખર એમ છે, ત્યારે સ્વભાવીક રીતે આપણાં દીલમાં તેનાં કારણ જાણવાની ઇચ્છા થાય છે. એ ઇચ્છા બર લાવવા, તથા નેરંગ માટે જોનાં દીલમાં વસવેસા હોય તે દુર કરવા માટે જરૂરનું એ છે, કે નેરંગની બાબત ઊપર ધર્મ પુસ્તકોની શાહાદતો સાથે સારી રીતે ઓલાસો થાય એ વિચારથી અમારે એ બાબત હાથ ધરી છે, અને તેને અમારી નકિશ ચકતી તથા સહમજ પ્રમાણે સહમજવાની કોથેલ કરીએ છીએ.

નેરંગ લેવાની મતલબ વગેરે જણાવવાની અગાઉ તે કેવી કેવી રીતે લેવો તે જણાવ્યે છીએ:-

આપણુ લોકો હમેશાં બમદાદમાં બાબથી ખેદાર થયા પછી હાથ મોહ ધોવા વિનાં કુરતી કરી નેરંગ લીએ છીએ, એ સંવેદને રાશન છે, પણ તે કેા તરતીયથી લેવો જોયે તે આપણાં

લોકોમાં ઘણાંકો સહમજતા નહીં હશે, તેથી હું અત્રે ખોલાસો કરું છું. આપણે નેરંગ લેતી દાન દાખાઠાયનાં ખોમલા મધે તાજો નેરંગ નાંખી તે ઉપર નેરંગ (ખંદગી) આમેજર લેવા ની પઢયા પછી યાને “ શેકરને શેતાંન ” ત્રણ વખત પઢયા પછી “ શરોશ ખાજ ” પઢતાં જ્યાં પાંચ “ અહુનવર ” યાને “ યા ” પઢવામાં આવે છે, ત્યાં પહેલો “ અહુનવર ” પઢતાં પ્રથમ મોહોડાં, કાન અને ગરદન ઉપર—ત્રીજો “ અહુનવર ” પઢતાં જમણાં હાથ ઉપર—ત્રીજો “ અહુનવર ” પઢતાં દા-હાયા હાથ ઉપર—ચોથો “ અહુનવર ” પઢતાં જમણાં પગ ઉપર—અને પાંચમો “ અહુનવર ” પઢતાં દાહાયા પગ ઉપર તે નેરંગ મસલવો; અને “ શરોશ ખાજ ” પુગી કરીને પછી કોઈની કપડાનાં પેવંદથી પાંણી લઈને તે પાંણીએ કરી હાથ ખુબ રીતે સાફ કરી, પછી પાંણી તથા આતશ, તથા ખીજ પવિત્ર વસ્તુએને હાથે લગાડવો જોયે. આ કાગીઆ કંઈ રેવાજથી ઊભી થયલી નથી, પણ તે ધર્મનું ફરમાન છે, તે ફરમાન કેવો રીતનું છે, તે તમો જાણ્યાને નિચલા પવિત્ર ધર્મપુસ્તકનાં દાખલાઓથી જણાશે.

વંદીદાદની ત્રીજી પરગરદ મધે લખે છે કે :—

અવસ્તા.

ચો વીસઢ ઐત્યાંમ જોથરાંમ આતરેમ આફરખરોઈદ
યથ નરેમ દુશય જરેતેમ.

અરથ.

જે કોઈ વસીદો હાથ પાંણીની નજદીક લેઈ ગયો તે
“ અહીર નસા ” ને આતશ નજદીક લેઈ ગયો.

ઉપલા અવરતાની પહેલવી.

આગ મવન યદમન શવી વર મીઆ દદરુનદ અએ-
દુન જનુનેદ ચીગુન અમતશ એહર વર આથશ દદરુનદ
આમની. આગ મવન એહર વર મીઆ વ આથશ દદરુનદ
અએદુન જનુનેદ ચીગુન અમત નસા વર ગળના અહેલુખ
બારદીહા અમત રીમન અએદુન વાદુનંદ જકશ પવન
ગોમેજ વ મીઆ આવાએદશસ્તન અશ ખુર વર ખુન
જનુનેદ.

અરથ.

જે કોઈ રાતને લગતો યાજે વસીડો હાથ પાંચીમાં લઈ
જાય યાજે પાંચીમાં બાંડે તે સખ્થ એવો હોય, કે તે હેર
નસો આતશમાં લેઈ ગયો હોય તેહવો. જે કોઈ કે અહીર
નસો પાંચી તથા આતશમાં લેઈ ગયો તે એવી રીતનો (ગુનેહ-
ગાર) થડે છે, કે જેમ નસાને અષો મરદ બપર લેઈ જવાથી
તે મરદ રીમન થાય છે તેમ. મોટે “જેરંગ” અને પાંચીથી
હાથ ધોવા જાયે છે, નહીંતો તને “ખોર” ગુનાહ લાગુ
પડે છે.

વીસ્તારપ નુરકની ચોથી પરગરદમાં લખે છે કે :—

અવરતા.

આઅદ અહમાય હુએ દડાદ ખવદ ચો હખડરએ
હનધરએ આપો નોઈદ મૈરમન ગેઉશ જસ્ત આઅદ તુમ
પુથરો બેરથ્યોદ ખવદ ચો અસ્તિ સ્નોડો-મનાઓ ચો નો-
ઈદ અથ સ્નોડો-વચાઓ ચો નોઈદ અથ સ્નોડો-
ચૈાઈનાઓ.

ઉપલા અવસ્થાગી પેહુલવી.

અએદુનચ વરમનશાન અદશાંત રા જક દાપુન-
 શને જનુનાદ અમતશ જવીદ દોસતાન જનુનેદ આગ
 દુશમીનાને ગોમન દીન જનુનેદ મદમ દીન લા ગરો-
 એદ વરમનશાનચરા મદમ દીન અસતોખાન ખના વા-
 કુનંદ આસુત મવન રક વ બેનમને રક વ બેરાદ રક
 આગ દીન બેરાદરાન કના મવન જનુનેદ યદમને
 શવીનરા દકીઆ વાકુનદ વદ ફરદુમ મેન મીઆ લા અર-
 રૂનેદ ફરદુમ મેન ગોમેજે તુના યદમન અરરૂનેદ આહે-
 ર મેન મીઆ શોસ્તન અમતશ અએદુન મદમ પવન
 ગનાકમીનો સનેહે મીનશની આગ પવન મીનશને મદમ
 ગનાકમીનો સનેહ દારનેદ મેન નેરંગે દીની મવન લા
 અએદુન નેરંગ દારનેદ જક સનેહે લા મીનેદ અમતશ
 મદમ ગનાકમીનો સનેહ ગોખશને અએત આગ મેન
 ગોખશની સનેહ મદમ ગનાકમીનો દાસુનેદ અમતશ લા
 અએદુન દાસુનેદ જક સનેહ લા પવન ગોખશને દાસુનેદ
 અમતશ અએત મદમ ગનાકમીનો દામ સનેહ પવન
 કુનશને આગશ મેન ખુશાસપ મદમ ખીજેદ પરતુમ
 યદમન મેન ગોમેજે તુના અરરૂનેદ આહેર કેમનામજદા
 ખના જમનુનેદ આહેર મેન મીઆ યદમન અરરૂનેદ વદ
 શાએદ.

અરથ.

એવી રીતે તે લોકોને માટે તે આપનાર થાઓ કે જે
 જીવે દોસ્તીનાં હોય, યાને આએ દીન ઉપર ઈમાન નહીં લાવ-
 નાર દુશમનો હોય, તેઓને પણ દીન ઉપર બેશક કરવા. જે

વારે કે તું યુથતારૂપ અને તારા બેટા અને તાગ બાઈઓ
 યાને આ દીનને કચ્છલ કરનારા હરેક કોઈ હોય, તેઓ
 વસીદા હાથને પાક કરે તો, પેહેલાં ગાવનાં નેંગયા હાથ
 ઘોઈ, અને પછી પાંચીથી ઘોવા, કે તેથી ગનામીનો ઊપર
 અંદેશાનું હથીઆર થાય છે, યાને, દીનની રહિ મારી મનસ-
 નીથી નેરંગ લીધાથી ગનામીનો ઊપર હથીઆર થાય છે.
 જે કોઈ કે એ મીસાલે નેરંગ લેવો નહીં કરે તે હથી-
 આર નહીં વિચારે. જે કોઈ, નેરંગ લેવો કરે તે (તેની
 નેરંગ) પઢવાથી ગનામીનો ઊપર હથીઆર થાય છે ; જે કોઈ કે
 નેરંગ નહીં લે, તે પઢવાનું હથીઆર નહીં રાખે યાને ગનામીનો
 ઊપર દુઃખની અસર નહીં થાય. જે કોઈ કે નેરંગ લીએ છે,
 તે લીધાના કાંમથી ગનામીનોની પેદાએય ઊપર હથીઆર
 થાય છે. જે કોઈ કે આખથી જલદી ઊઠે તે પેહેલાં ગાવનો
 નેરંગ લેઈ, પછી “કેમના મજદા” યાને “શરેય ખાજ”
 પઢે, પછી પાંચીથી ઘોય તો તે ધરે.

આ અવસ્થાના ફકરાઓ મઘે જોડે જોડેલે જોડેલી
 રીતે સહવારનાં ઊઠનાં વાર નેરંગ લેવો એવું આવેલું નથી,
 તો પણ તે અવસ્થાના કીચેલા પેહેલથી તરજુમામાં તથા
 આપણી દીનની ખીજ નાંમીથી કેતાએની ગનાલીથી એ ફક-
 રાઓની મતલબ જોડેલી થાય છે. વંદીદાદના ફકરાથી
 આટલું તો જણાય છે કે, “વસીદો હાથ આપતય તથા પાંચી-
 ને નહીં લગાડે.” જ્યારે વસીદો હાથ પાંચીને લગાડે નહીં
 ત્યારે તે શને લગાડે ? પાંચી વગર હાથ માફ થાઈ શકતો
 નથી, અને વસીદો હાથ પાંચીને લગાડવાની મનાઈ છે.
 જ્યારે એમજ છે ત્યારે ખીજ કોઈ એવી ચીજ જોયે, કે જેથી

પહેલાં હાથ માફ કરી પછી પાંગીથી ઘોવા. એ ચીજ તે “નેરંગ” છે કે કોઈ ખીજ ? કોઈ ખીજ નહીં પણ “નેરંગ” જ હોવા જોયે. કારણકે તેને માટે આપણી કદીમ જમાનાની કેટલીયો મધે લખાયલું છે, અને તે સાથે આપણે કદીમ જમાંણાંથી તે લેતા પણ આખ્યા છીએ, તથા દીનની ખીજ કીરીઆએ મધે તેનો જેવી રીતે ઉપદ્રાગ થતો જોવામાં આવે છે, તે ઉપરથી પણ એવોજ સાર કાઢાડી શકાય છે.

ઉપર આપેલા અવસ્થાની પહેલવી શેરેહની સહમજ જો ખોદલી રીતે લેવા માંગીએતો, એણાંથી નેરંગ લેવાનો સખખ અને શીલસુશી માલમ પડી આવે છે.

(૧.) એટલું તો સાબેત થાય છે, કે તરેા લેવો એ આપણી દીનનું ફરમાં છે, અને જ્યાં દીનનું ફરમાં આંચું, ત્યાં દીનદારી પકડનારે એટલું તો કબ્જલજ કરવું જોઈ એ, કે દીનનું ફરમાં પાતવું એ દરેક જાણની ફરજ છે. એમ ન કરનાગએ ચોક્કસ રીતે અપરમાણીકપણાંના વાંકમાં આવી શકે છે. એક પરમાણીક માણસે વચણ આપીઆ માદ ખીજનું વચણ ખોલે ખોલ પાતવું એ તેનો ધર્મ છે. પછી તે વચણ તેના વીચારથી ઊલટું હોય, તેનું અવયલો કરણ કરવાનું કામ તેનું નથી. માટે એક ધર્મનાં રહીતે તેનાં ફરમાંનો નહીં ખજલવાં, એ દુનીઆનાં લોકોને ડગવા ખગાખર છે, એટલું જ નહીં, પણ પરમાણીકપણાંના તરીકાથી ઊલટું છે. માટે ધર્મનો કોલ પાતવો એ દરેક પરમાણીક માણસની મોટામાં મોટી ફરજ છે. જરથોસ્તી તરીકે તેમજ મજદીઅશનાં તરીકે રહેવા માગનાર દરેક જને મજદનાં આપેલાં અને જરતોશતનાં લાવેલાં તથા ફેલાવેલાં

ફરમાનોને માથે ચઢાવવાં જોઈએ, એ દરેક જનની મોઢામાં મોઢી ફરજ છે. માટે જો નેરંગ લેવાના કારણે બાહરની સપાતી ઊપરથી આપણી ખાંમ ચકલને લાંબી હસવા જેવાં લાગતાં હાય, તોપણ અ.પણે જોનાં મત ઊપર ચાલવાને કોલ આપી સુકા છીએ, તેનું તે ફરમાન છે, માટે તે પાલવું જોઈએ. વલી જરતોચત પીતરાઈ, સસ્સાઈ, અને અંદગીની બુજરોગીયી. ખુદ ખોદાવનદતાલાયી બચા-રત પાંમવાને લોચ થયો હતો, તે વાત બીયાનમાં લેતાં પણ, એક ખુદાથી બચારત પાંમલો માહયુશી અને પરતામીનું એ ફરમાન છે, માટે એતો હસવા જેવું નથીજ, પણ જે લોકો હસી નાખે છે, તેઓના વીચાર શામના હસવા જેવા છે; નહીં એટલુજ નહીં, પણ યુનાહ બરેલાં છે. ફક્ત આ વીચારે ઉપર ધણું લખાઈ ચકાય છે, પણ તે લખાન ન કરતાં વીપે-કાઓના વીવેક ઊપર છોડી દેઈએ છીએ.

(૨.) ઊપર આપેલી પેહલવી શરેહ ઊપરથી ખીમ્તું એ સામેત થાય છે, કે નેરંગ તેના ભીતરમાં મોહાટી ખુ-ખી ધરાવે છે. જેમકે, ઊપલી શરેહમાં આવ્યું છે કે, “ને-રંગથી હાય ઘોઘને પછી પાંણીથી ઘોવા જેથી ગનામી-નો ઉપર અંદેશાનું હીયાઆર થાય છે” ! પણ હવે, ગ-નાંમીનો ઊપર અંદેશાનું હયાઆર એટલે શું ? એની સમજ એ કે જે સીજો માણસોને ઇજા બરેલી હોય છે, અથવા જે ખાશીઅતો માણસોના હકમે નુકસાન બરેલી છે, તે સરવેના કરતા તરફે અથવા મૂન તરફે અવરતા-માં ‘ગનામીનો’ એવો શબ્દ વપરાયલો છે. ત્યારે તેની ઉ-પર અંદેશાનું હયાઆર તેજ ગણાય, કે જેથી પેલી નુ-

કશાં બરેલી ચીજો અથવા દરદો દુર થાય. ત્યારે વ-
સીદા હાથ જોઓ નેરંગથી ઘોયછે તેઓ ગોયા આવતાં
દરદોને અટકાવેછે તે, ગોયા ગનામીનોને નીચકલ કરીને
તેને અંદેશમાં નાખવા બરાબરછે. ઉપલીજ શરેહમાં ક-
બેછે કે “જો કોઈ નેરંગ લેછે તે લીધાના કામથી ગ-
નામીનોની પ્રેમાયશ ઉપર હથીઆર થાયછે ” હવે આપણું
ઉપર જોયું કે, ગનામીનોની પ્રેમાયશ દરદ અને બદને લ-
ગતછે. ત્યારે ‘નેરંગ’ દરદ યાને નજીયાત ઉપર ગોયા હ-
થીઆરછે, અને દરદની ઉપરનું હથીઆર હમેશાં દવા હો-
યછે, અને નેરંગમાં દવાનો યુગ્મ હોવાથી તે લેવાનું ફર-
માન આવેલુંછે. વસીદા હાથ-મોહથી શું શું પરીણામ
નીપજેછે તે આગલ જોવામાં આવશે. અતર તેા અમે
એટલુંજ દેખડાવવાની કોશિશ કરીએ છીએ કે, એ બા-
બદને કેવાં કેવાં કાબેલ મગજોથી ટેકો મલ્યોછે તે તેઓ-
ના લખાણથી દેખડાવવી આપવું:—

પાદચાહા નોશરવાંન આદેલનો વજીર “બુજરૂમ્મેહર”
જોયો બુજોરગ અને કાબેલ શીલસુદ પોતાના બનાવેલાં પંદ
નામા મધે લખેછે કે:—

પેહેલવી.

પવન ઊશાહીન ગાહ મદમ જકનીમુનેદ હોશો-
મંદાંન અનશોતાઆન દાદીહા યદમન વ ઓપમન પવન
ગોમેજે ગોસ્પંદાન અરરૂનેદ પવન મીઆએ દકીઆ
અરરૂનેદ દાદીહા વશતરરા દકીઆ પોશોદ પવન નેરંજે
દીને માજદયસ્તાન અએબધાનશને આસરૂનેતે પવન
મીનશને વ ગોબશને વ કુનશને ફરારૂન મીનશનીહાએ
રોખાનરા કારો કેરફ વાદુનંદ.

અરથ.

હોશનનાં વખત ઉપર આદમીએ। ખાખથી ઊઠી, મુજગર થતાંવાર દીનનાં ફરમાન મુજબ પોતાના હાથ તથા મોહ ગોરપંદાનાં નેરંગે કરી પાક કરે, અને ત્યારપછી પાક પાણીએ ઘોઘને દીનનાં હોકમ પ્રમાણે પાક પોશાગ પેહેડે તથા મજદયરનો દીનની કીરીઆ મુજબ કુરતી ખાંધીને (પોતાનાં) રવાંત ખાખનાં નેક વિચારથી (પોતાની) નેક મનશની, ગવશની અને કૂનશનીએ કરી સવાખનાં કાંમ કરે. આપણી દીનની મોતેપર કેતાબ “દીનીકરદ” મધે લખેછે કે:-

પેહેલવી.

યદમન પવન ગોમેજ શોસ્તન એમ યદમને પવન ખુન વ શોશર વ આવાનીકે મોરદ મેન તન એહર આલુદે જકેનીમુનેદ પરતુમ લા પવન મીઆએ વાળે-તુમ ખના પવન હાન ગોમેજગીર કમ માલશને વ આ-હરય પવન મીઆએ પેહેલુમ વ પાકગરતુમ શોસ્તન એમ અએવક નશા પહુરેજશને મીઆ દકીઆ દાસુન અનુ મેન જકે રીમની નશોશ.

અરથ.

(સવાલ) નેરંગે કરી હાથ ધોવાનુ શું કારણ ? (જવાબ) પરીઘી અથવા નજીઆતની આલાએશથી પાં-ણીને પરીત્ર રાખવાની આપણને એક મોહિટી તાકીદ ફરમાવેલીછે, તેટલા માટે લોહી તથા મતી તથા અનદામની ખીજી મુરદાર પલીદ વસ્તુ સયે આલુદે થાયલા હાથને પ્રથમ નિર્મલ પાણી વતરોગેનાં અનદાજથી થોડોક નેરંગ લગાડી, ત્યાર પછી ખુખી તથા પવિત્રાઈ ભરેલાં પાંણીએ ધોવા વાળેખે.

“ સદદરે બુનદેહિયને ” મધે લખેછે કે:—

ફારશી.

દરે પંજહો ચેહાઝમ ઇત કે હરરોજ બામદાદ કે
અજ બાબ બરખીજદ નખોસ્ત દસ્ત બઆબેજર બાયદ
શોસ્તન વ બીની વ ચશમ વ બાદ અજનન બઆબે
પાક બેશોસ્તન, વ પસ કેમનામજદા બેખાનદન અ-
ગર ન અવસ્તા પછરફતેહ નંબાશદ દરૂને નસોશ અજ
તન બર નખીજદ વ હજરો દવીસ્ત દરમે સંગ ગુ-
નાહ બાશદ વ બામદાદ દસ્ત રોએ બઆબેજર શોસ્તન.

અરથ.

ચોપનમો બાબ એવી રીતેનોછે કે, દરરોજ બામદાદ
ને કોઈ સખ્ય બાબથી ઊઠે, ત્યારે તે સખ્યને ફરજે
કે, પોતાનાં હાથ મોહને પરથમ નેરંગે કરી ધોવા, અને
ત્યાર પછી પવિત્ર પાણીએ ધોય, અને કેમનામજદા પઢે.
અગર જો એ મુજબ કોઈ અમલ ન કરે, તો તેનાં
બદનથી નાપાકી અથવા નજીસાત બરતરફ નહીં થાય, અને
જો કોઈ અવસતા પઢે તે પણ કબૂલ ન થાય, અને તે
સખ્યને ૧૨૦૦ દેરમનાં વજનનો ગુનાહ લાગુ પડે, એટ-
લા મોટે, બામદાદને વખત નેરંગે કરી મોહ પાક કરવા-
ની જરૂર અગત્યે.

“ સદદરે નજમ ” મધે લખેછે કે:—

અએ નેકબાખત ! પદ નો દરવાજો દીનમાં ફરમા-
વેલા આએ ઘટતા હાકમને મોટે છે, કે દર બામદાદની
વખતે તું જ્યારે બાબથી બેદાર થાય, ત્યારે હુસીઆરી-
થી નેરંગ લેવાની બાજ પઢવા સુધે પ્રથમ તારા બેડે હાથ

તથા મોહિતાદાને નેરંગે કરી માફ કરવાનો ખામ તુને ફરજ છે, અને ત્યાર પછી પાક પાંગીએ કોઈ જુગી માથે કેમ નામજદા પદવાની જરૂર અગત્ય છે; કેમકે જે કોઈ સખ્ત નેરંગે કરી હાથ મોહદું નહીં પાક કરે, ત્યાં સુધી તેનીથી નજીઆત અને નાપાકી બરતરફ નહીં થાય, અને જે કોઈ અવરતા પદે તે કબુલ નહીં રહે, તથા તે મરદને ૧૨૦૦ દેરમનાં વજનનો ગુનાહ લાગે, તેટલા માટે એા નેક અમલતનાં મરદ ! હરશેજ ખાંધાદને વખત પાંગીની આગમજ તારા હાથ મોહિતાદાને નેરંગથી જરૂર પવિત્ર કરજે.

એજ પ્રમાણે “ સદ્દરે બેહેરેતલીલ,” “ સદ્દરે નમર,” દમપુર દારાખ પાહાલણનાં “ ફરજઆત નામાં ” મધે તથા ખીજી રવાયતો મધેખી લખાયલું છે; પણ તે લખાણ થવાને લીધે અને લીધું નથી.

અવસતા, પહેલવી, તથા ફારશી કેતાબોના ઊપલા દાખલાઓ ઉપરથી તમો બાહ્યોની પુરતી ખાતેરી થશે કે, ખાખથી ઉઠ્યા પછી, કોખખી ગોમપંદનો નેરંગ તેની કાશીઆ માથે લેવો જોય છે. જો કોઈ નેરંગ નહીં લેતો, તેનીથી થયલી બંદગી, ફરજયાત અને ધર્મનાં કામો નારવા થાયલાં સહમજવાં; અને તે જ્યાંસુધી નેરંગ નહીં લીએ ત્યાં સુધી દરશેજ ખારસો દેરમ બાર ગુનાહ લાગુ થાય છે, અને તે માથે ધરમથી ઉતરેલી તેની ફરજો ના રવા થવાથી તકશીરવાર થાય છે, તથા તેનાં આહીર નસા બરેલા હાથો આતશ પાંગી તથા ખીજી પવિત્ર ચીજોને લાગાથી, તે ચીજોને અપવિત્ર કરવાનો અપરાધ લાગુ થાય છે. એવી રીતે નેરંગ નહીં લેનાર મલુખય તકશીરવાર થાય છે.

નેરંગ નહીં લેનાર કેવી રીતનો તકશીરવાર થાયછે, તે વિશેના સદદરે મધિનાં દાખલાઓથી તો તમે બાહ્યોની ખાતેરી થઈ હશે; પણ તમે બાહ્યોની વધારે ખાતરી કરવા માટે ખીજી નામીયી કેતાઓનાં દાખલાઓ હવે હું જણાઉં છું.

“ શાએસત લા શાએસત ” નામની પહેલવી કેતાય મધે લખેછે કે:—

પહેલવી.

વર મવન યદમનેશવી લા અરરુનેદ હીચ ફેરફ વા-
દુનદ નપશમન લા જનુનેદ મેમન વદ મવન નસોશ ખના
લા માઈતુનેદ અશેશાન જમતુનશને વરતન લા જનુ-
નેદ અમતશ શાન જમતુનશને વરતન, લવીત અશ અ
સતોખાની પવન દીન લા જનુનેદ અશકેરફ મદમ લા
જમતુનેદ.

અરથ.

હરેક શખ્સ વસીડા હાથ પાક ન કરે, ત્યાં સુધી (તે શખ્સ) સવાખનુ કાંમ કરે તે તેને મુતલગ નહીં પોહોચે; કારણ કે હરેક મરદ નાપાકી તથા પલીદીને (પોતાથી) બર તરફ નહીં કરે, ત્યાં સુધી તેનાં બદન મધે પાકી તથા પવિત્રાઈ અસર કરી શકતી નથી, અને જ્યારે તેના તન મધે પાકી તથા પવિત્રાઈની અસર ન થાય, ત્યારે તે મજબૂસની દીન બેપર કાયમ તથા એસતવાર નહીં ગણાય, અને તેને સવાખ નહીં પોહોચે.

આએ દાખલાથી તો ચોક્કસ માંખેત થાયછે કે, જે શખ્સ નેરંગ નહીં લે, તે જે કાંઈ સવાખનાં કામ કરે, તે તે-

ને મુતલગ નહીં પેહેલિયે, અને નેરંગ ન લેવાના સંખ્યાથી તેનાં બદનમાં પાકીજીનીની અમર ન રહેવાથી તેને મજદયમની દોન ઊપર કાયમ અને આસતવારની નથી ગણ્યો.

પેહેલવી “અરદાવિરાફ” મધે લખેછે કે:—

પેહેલવી.

આસુન આસતુનત રોખાંને ગખનાએ મવન કેશાન
વર દોશાંન યજરૂનદ વ હુમા માઇતુનદ અવમપુનસીદ
આગ ગોમન તન મેમન વનાસ કરદ જમનુનેદ સરો-
શ અહલુખ વ આતુન જતન આગ ગોમન રોખાંને
વરમન દરવંદ ગખના મવનપવન સતા સર વ રોએ
નપશમન વ યદમન શવીક વ આવાની રીમનીએ અન
દામે નપશમન પવન મોઆએ એસતાદ વજોરફ વ
ખાવી વ સાતુનાન કબદ અરરૂનત વ ખુનદદ અમહોસ-
પંદ આજુરદે.

અરથ.

વિગફ કહેછે કે, વલી મેં એક મરદનાં રવાંને જોયું
કે જેને દોજખમાં પકડી લેઈ જઈ મારવા લાગા, ત્યાં મેં
પુછ્યું કે આ શખ્સે શું યુનાહા કીધોછે ? ત્યારે મરેશ
અથો અને આદર યજદે જવાબ દીધો કે, ગેતીનાં દરમીઆ-
નમાં જોણે પોતાનું સર તથા મોહ, અને વલી વસીદા હાથ
તથા પોતાનાં શરીરની ખીજી રીમની અથવા આલાએશને
ધણી મરતમે કુવા તથા નેહેરનાં બંદમાં તથા પેહેતાં પાંચીમાં
ધાઇને ખોરદાદ અમેષાસપંદને આજુરદે કીધો હતો, તે દો-
જખી મરદનું એ રવાંને.

ઊપર જે ધર્મ પુરતકોના દાખલાઓ જણાવ્યા તે

ફક્ત ઊંઘમાંથી બાંમદાદે ઉઠી વસીદો હાથ મોહને નેરંગ લ
ગાડવા વિશે જાણાવ્યાછે. પણ એ નેરંગ આપણી બીજી કી-
રીઆઓ મધે કાંમે લાગેછે કે નહીં તે વિશે અત્રે ટુક બો-
લાશે કરવા આહુંછું.

બાઈઓ ! આપણાં ઘરમનો મુલ આચારજ નેરંગ ઉ-
પરછે. એ નેરંગ કેઈ કેઈ જગાએ આપણને પીવાની અને
લેવાની ફરજછે, તે વિશે હું જાણાઉંછું. ૧ હું—નેરંગ-
દીન, જે બેપરહેજગાર મોબદો ઘણાક દીવશે શુભી પત્રીતાર્ધ
સાથે રહી, મોટો ખરચ કરવા સાથે, અવસતાના ખરતર ક-
લાંમો પડીને ગાવનાં મુતરની બનાવેછે—તે નેરંગદીન દીન-
માં પહેલાં દાખલ થનાર યાને સુદરેહ કુમતી પહેડનારને જો-
હાન નહવાડી પવિત્ર કરવામાં આવેછે તે વખતે પાવામાં આ-
વેછે તે પીઠા વિના તેને દીન મધે દાખલ કરી શકાતો નથી;
અને તે પાવા પછી તેને ચોખ્ખાં પાંજીએ નહવાડી વખતે,
પહેલાં નાહાવાની બાજુ ઘરાવી તેનાં મધલા બદન ઊપર ને-
રંગ ચોપડાવામાં આવેછે, અને પછી નહવાડી તેને પાક કરેછે.
૨ જી—આપણે ગમલ કરતી વખતે યાને તન પવિત્ર કરતી વ-
ખતે પહેલાં શરિરાબાજુ ધરીને ચોખ્ખાં બદન ઊપર નેરંગ
ચોપડીયે છીએ. જે તેમ કોઈ ન કરે તો તેનું બદન અ-
પવિત્રજ રહેછે, અને જ્યારે બદન અપવિત્ર થાયું ત્યારે તે,
તે જે પવિત્ર સીજોને અડકે, તે પણ અપવિત્ર થાય, અને
તેની કીધેલી બાંદગી પણ નારવા રહેછે. ૩ જી—જ્યારે
મોબદોનો છોકરો બોજદાયરેગરી કરવા લાયક યાને હેરબદને
દરજાને પોહિઅવાને લાયક થાયછે ત્યારે તેને પ્રથમ બે ખરચ-
નુમ આપવામાં આવેછે, અને જ્યારે મરતબને લાયક થાય-

છે ત્યારે તેને એક પરશનુમ આપવામાં આવેછે, તથા જ્યા
રે કોઈની મોષદ પાવમેલની કીરીઆ કરવા માટે અને કો-
ઈ ખોલેલ પવિત્ર થવા માટે પરશનુમ લેછે અને જે કોઈ
દીનનાં કરમાનથી ઊલતો જઈ, મુવેલી લાગેને અડકી રીમન
થાયછે, તે વખતે તેને નેરંગદીન પાવામાં આવેછે, તથા
નાહાતીદાન આપ્યા બદન ઊપર નેરંગ લગાડવામાં આવેછે,
અને નવ દાડડા અને ગત પાંગીને અડકી નહી શકાવાની
નેરંગથીજ ફગતી પાદીઆવ કરવામાં આવેછે. ૪ થું—જ્યા-
રે આરત દશતાન બેજેછે ત્યારે પાંગીને નહી અડકાવાનાં મ-
ખખથી તે પાક થાયછે ત્યાંસુધી નેરંગથીજ મધલો અમલ ક-
રેછે. ૫ થું—જ્યારે આરત બચ્ચું જાણેછે, ત્યારે પણ
આલીમ દીન સુધી મધલો અમલ નેરંગથીજ કરેછે. ૬ થું—
જ્યારે આરત મુવેલું બચ્ચું જાણેછે, ત્યારે તેને નેરંગ પા-
વામાં આવેછે, અને તે પાક થાયછે ત્યાં સુધી મધલો અમ-
લ નેરંગથીજ કરેછે. એ વતરોગે બીજી ઘણી જગોએ ને
રંગ કામમાં આવેછે.

નેરંગ અમલમાં લેવા વિશે ઉપર જે મેં જોડાશો જ-
ણાવ્યો, તે ફક્ત મોલેલોનો નહી પણ આપણી દીનની પવિત્ર
અવસ્થાની કેતાઓ તથા બીજી કેતાઓને આધારેજ જણાવ્યો
છે. એ ઊપરથી ચોક્કસ થાયછે કે, આપણી ધર્મની કીરી-
આએનો મૂલ પાયોજ નેરંગછે. હવે જ્યારે નેરંગ ધર્મની
કીરીઆએનો મૂલ આધારછે, ત્યારે જે કોઈ જરથોશ્તી
શબ્દ બેપરવાહ રહીને તેને અમલમાં ન લાવે તો, તે જો-
દાતાઆલાનો, તેના પવિત્ર પેગમબરનો તથા પોતાના ટોલાને
નુકશાન કરવાનો ફેટલો મોહટો તકરીરવાર થાયછે.

ભાઈઓ ! આટલા સુખી નેરંગ વિશે જે મેં કહી મં-
ભલાયું તે સંધ્યું આપણાં પવિત્ર ધર્મ પુરતકોને આધા-
ર જણાવ્યું છે. હવે એ નેરંગની ખુબી અને શીલસુશી શું
છે તે વિશે હું તમો નજદીક ખોલાશે કરવાની અગત્ય
જેઈછું.

નેરંગ એ એક ધણાજ કહિંમતદાર પ્યાર છે. ધાશ આ-
રે આનારાં પ્રાણીઓનાં તગમાં “કારખોલીક આમીદ,” “બ્ર-
રખોલિત એવ લાઈમ” અને “કેનદીસ ફલુષદ” એ અરકો
સમાયલાછે, જે અરકોને હાલનાં તપીયો મોટાં મોટાં દર-
દો તથા ઉડતા રેગોને અંટકાવવાને મોટા ગિપાવો તરીકે
ગણેછે; વલી એ ગોસપદોનાં તરામાં “આમોન્યા” અને “પુ-
રીઆ” એ બે પ્યારે સમાયલાછે, કે જે વષદક શામત-
માં જણાવ્યા પ્રમાણે શરીરની સુરતી, તથા નખલાઈને તથા
ખેહારીના મરજોને નાશુદ કરવાના કાયદા ધરાવેછે. એવા
ગુણો ધરાવવાનાં સખખથીજ આપણાં અપો પેગમપર જરથો-
શતે તેને અમલમાં લેવાને આપણને ફરમાવ્યું છે. વલી જે-
ટલા ગુણો એ પશુઓના તરામાંછે, તેટલા માણુષ્ય કે ખીજાં
માથ આનારાં પ્રાણીઓના મુતરમાં નથી. જે કે માણુષ્યને પા-
ક ખોદાતઆલાએ સરવેમાં ખુજોરગ દરજજાનું પેદા કર્યુંછે,
પણ તેનો ખોરાક મિલસેજ હોવાથી તેની પીશાબમાં “પુરીક
આમીદ” જથ્થાખંધ હોયછે, જે આમીદ જે માણુશનાં શરી-
રને લાગેછે તે, શાંમનો કેહિવાત ગિતપંન કરેછે, તેટલા મા-
ટેજ એ પીશાબને અપવિત્ર અને નુકશાંન કારક ગણી આપ-
ણાં પુરવીણુ પેગમપરે આપણુ જરથોશતીઓને પીશાબ કરતી
દાન પગ ઉપર યા કપડાં ગિપર છાંટા નહી ગડે તેવી રીતે

મંબાલથી પીશાબ કરવાને ફરમાવેલું છે, તથા તેનો રેલો ઓ-
લંગવાને પણ આપણને મનાં કીધાં છે. એજ પ્રમાણે ખીનાં
માથા ખાનારાં પ્રાણીઓના મુતરને માટે પણ મહમજબું. એ
ગોશપંદના તરાથી કેટલાક ભારી રોગો નાશુદ થાય છે, તે
નીચલા ઓલાશાથી તમોને માલમ પડશે.

આગલ મારા વાંચવામાં આવ્યું હતું, કે મહમદના ૫-
ખતથી અરબ લોક મધે એક ઉડતો મરજ ફેલાયો હતો,
તેના એલાજમાં મહમદે તેઓને શાધણીનો નેરંગ પીવાનો
હોકમ આપ્યો હતો, અને તે લેકિાએ આ ઊપાય અમલમાં
લેવાથી તે રોગ નાશુદ થયો હતો.

વલી એમ પણ મારા વાંચવામાં આવ્યું છે, કે હરાન
મધે એક વેલા એક જાતનો ઉડતો મરજ ફેલાયો હતો, આ
ને તેથી આપણા જરથોશતી શિવાય ખીજી પરગનેઆતવાજા
જેવડે, મુસલમીન, યાહુદી, અને અરમાની તથા ખીજી માત
વાલાઓને પુણકલ દુઃખ સોચવું પડ્યું હતું. એ મરજનો
એલાજ પણ ગોરપંદના નેરંગથીજ થવાથી, મધલાઓએ એ-
ક મતથી એવું વિચાર્યું હતું કે, જરથોશતીઓ નેરંગ લીધે
તેથીજ તેઓ બચી ગયા છે.

વલી એમ પણ વાંચવામાં આવ્યું છે કે, પાદશાહા જમ-
શેદના વખતમાં ખુજલીનો રોગ મજબુત ફેલાયાથી પાદશાહા
પોતે તથા રૈયત ધણાજ હેરાન થવા લાગ્યાં. પાદશાહા જાતે
નશીબવંત અને પવિત્ર હોવાથી, તેને ગાવનો નેરંગ ચોપડ-
વાને બચારત યાદ હતી, અને પાદશાહે તેમ કીધાથી તે
રોગ અરતરક થયો હતો. એ ઊપરથી પાદશાહે ખાખમાંથી
ઉડતીદાંત નેરંગ લેવાનો પોતાની રૈયતને હોકમ કીધો. એ

હોકમ પ્રમાણે આપણું અમલી ન્યાયનો આલ્યા હતા, અ-
ને હાલે આપણે પણ તેમ કૃપે છીએ.

વલી એ નેરંગની અમરથી જલદર, રગતપીત, ખુ-
જલી, કોલવાત, હરય અને એ વતરેગે ખીજાં નાશ-
કારક દરદો દહે થાયછે, અને વલી તે માથે ભાગલાં હા-
ડકાં શાંધવા તથા ગંદાયલાં માંચ તથા લોહીને છોડવવા
માટે જે લેક બનાવવામાં આવેછે તેમાં પણ એ નેરંગ
આવેછે. એ નેરંગ શરીરનાં ભીતરમાં પરચાવી પેટનાં મા-
આદા, મીંધા, રગ, માંચ, લોહી, ગુરદો વગેરે દરેક અ-
વ્યયોની નાતવાળી, નખલાઈ, અને સુમતીને તાલી તેમ-
નામાં વધારે મજબુતી અને પુશતી આવેછે; બકકે આ-
લચાઈ, સુસવી, તથા બેહોશી સરીખા ચોક્કસ મરજોને
જડખેખથી ઉખેડી નાખેછે.

બાહ્યો! આએ ઉપલાં ધર્મ પુરતકોની રોહ જાણવેલાં
તથા વૈદકશાસ્ત્રની રીતે જાણવેલાં બચાવથી ચોક્કસ થાય છે
કે, આપણું લોહી ધર્મની કારીઆ મધે તથા બાંમદાદે આપથી
ઉઠીદાંત ગોમપદોનો નેરંગ કદીમ જમાનાથી લેતા આ-
વ્યાછે અને હાલે પણ લેછે તે હકવાજગી અને ગુણ-
ગાર છે. આપણુ લોકમધેથી કેટલાક એ વિશે એવી
છીટ લે છે કે, મદવારને પેણિર ઉઠતાં વારમાં વાસમારતું
મુતર લેવાથી શું કાયદો થાય છે, એ કાયદો અમારે ઉ-
પર બતાવી આપ્યોછે, એ ઉપરાંત તેઓએ જાણવું જોયે
છે, કે પાક ખોદાવંદ તાઆલાએ આપણુ બંદાએને વઢેક
કરવા માટે પેગમબર સાહેબ અપો જરથોસ્તનો મારકતે
જાણવેલું છે કે જેમ બને તેમ આદમીઓએ પવિત્રાહ-

થી રહેવું કે નથી જાંધે લેણનામાં સુખ હાંમેલ થાય; એ-
 પવિત્ર કલાંમ ઉપરથી આપણુ લેકિા પીછા જાત કરતાં વધારે
 પવિત્રાઈ પાસીએ છીએ. હવે આપણી બેદાર થયા પછી આ-
 પણુ ને “નેરંગ” હવે છીએ તે પણુ આપણાં બદનની પ-
 વિત્રાઈ અને તંદરેશની મંભાવવા માટે તથા આપણાં તન
 ઉપરની સુરતી ગ્રાલવા માટે છે. જ્યારે આપણુ આજમાં
 પડ્યે છીએ ત્યારે તેની બેદારીનાં મળ્યમથી મોહિાડાં મધેની
 લખ તથા પરમેવનાં આશ્રમમાં આપણાં બદનમાંથી નિદ્રલની
 તરી તથા આંખ મધેથી નિદ્રલનો રશ આપણાં બદન ઉપર
 ફેલાય છે, તેથી ફરી આપણને ને સુરતી તથા નયલાઈ થાય-
 છે, તેને દુર કરવા માટે તથા તંદરેશની માયવવા માટે આ-
 પણુને નેરંગ લેવાને ત કીદ કરમાંથી છે. થગી વખત આપણાં
 અજમાવવામાં આવેલું છે કે જ્યારે આપણુ ઊંઘમાંથી ઉઠીએ
 છીએ ત્યારે આપણાં આંગ ઉપર બાણે બાર પડ્યો હોય
 એવું આપણને લાગે છે, અને સુરતી થાય છે, પણુ જ્યારે
 ખાદાઈ કલાંમ માથ નેરંગ હવે છીએ, ત્યારે પેનો બાર
 તથા સુરતી જેવું કાંઈ રહેવું નથી, અને ઊંઘમાં આમેજ
 થાયથી નજીસાત મદંતર સાદ થઈ જાય છે, અને હાથો
 તથા મોહિાડું તથા પેનો ઉપરથી તુરત આશ્રય શીતી જન-
 ય છે, કે ને પીછા આજોથી કદી તરત શીતે નહી. એવી
 શીતનો એમાં યુગુ છે, તેટલાજ માટે નેરંગ લેવાનો આ-
 પણુને કરમાન છે અને તે નેરંગ આપણાં લેકિા જેટલું બ-
 દન ખાદ્યુ મેલ છે, તેટલા ઉપર ખાદાઈ કલાંમનાં બાણતર
 સાથે ચોપડ્યે છીએ અને તે ચોપડ્યા પછે, જ્યારે નેરં-
 ગનો નમ પુરે પુરે સુકાય છે ત્યારે, જેટલું બદન ખાદ્યુ છે

તેટલુ તાજ પાણીથી બોદાઈ કલામ પડવા સથિ આપણુ ને ધોવાનો હોકમછે, તે એવી રીતે ધોવું જોયેછે, કે નેરંગનો વાસ મુતલગ જણાય નહી; જો નેરંગનો વાસ રહે અને પાદીઆવ કરવામાં આવે તો તે ના રવાછે, માટે અને તેમ નેરંગ તાજો લેવો જોયેછે.

નેરંગની ગરજ કોઈ ની વસતુથી પુરતી રીતે મરે એવું નથી. કેહેવત પરમાણુ ગણલનો દાઘ નેરંગથી રીતેછે, તેમ દરેક નજીસાત પણ નેરંગથીજ પુરત રીતી જાયછે. જો કે હાલે એ નેરંગની ખુખી વિશે વિદવાનોની ખાતરી થયાથી, તેનાંજ ગુણોને મલતો વિદવાના બલથી એક જાતનો સાચુ બનાવ્યોછે, જેનું નામ “કાર-બોલીક આમીદ સોપ” કરીનેછે. એ સાચુને વાપડવાની દાકતરો મજબુત બલામણુ કરેછે, અને તે બલામણુને લેક્રી ઊંચકી લેઈ હાલે ધણાએક જીવદીનો તથા મુવરેલામાં ખપતા કેટલાક જરથોશતીઆ, જેઓ નેરંગની છીટ કરીને તેને લેતા નથી તે લેક્રી, નાહાતીદાત તે સાચુ વાપડેછે. સાચુ વાપરવાની સામને અમારો વાંધો નથી પણ જેઓ નેરંગની ગરજ સાચુથી મરેલી સહમજેછે, તેઓની સામને અમારો વાંધોછે. સાચુ ખુશીનો સોદોછે, પણ નેરંગ એ ફરજઆતીછે. કેહો કે દેખાદેખીથી અને વગર સહમજથી નેરંગ લેવાનો મોકુફ થયો, તો શું તેને બદલે સાચુ લેવો કોઈ ફરજઆત બરેલું સહમજથે? વલી નેરંગ કુદરતી હોવાથી તેમાં કુદરતથી જે પ્રમાણુ જલવાયલુંછે તેવું પ્રમાણુ હાથની બનાવેલી કોઈ સીજમાં બાતરી શકે નહી તેથી બારેલો ફાયદો પાહચે નહી. તેમજ વલી સાચુ વ-

પારતી જીનસ પડવાથી તેમાં કાવતર પણ થાયછે અને તેથી દરદો થયલાની નોંધ દાકતરોના લખાણમાંથી મળેછે. ખીજું તો તે તેની ક્રીમતમાં આજે પણ ગરીબોને ખરીદવાને મુશ્કેલ પડેછે. તે તેની ક્રીમતમાં કંઈ સખખોથી વધારો થવાથી કેમ ખરીદી શકાશે તેનો પણ વીચાર કરવો જોઈએ. આટલું તો ચોક્કસજ છે, કે પાક ખાદ્યવંદ તઆલાએ આ દુન્યાં મધે જે ગુણગારી ચીજોનો ઉપયોગ વધારે જોયોછે, તે ગરીબ તથા તવંગર બંનેને એક સરખી રીતે મુક્ત મલી શકે એવી રીતે તેને જઠાબંધ વધારે પેદા કરીછે. તે ચીજો મધિની એક એ નેરંગછે. જ્યારે નેરંગ એક ગુણગારી ચીજછે, એવું મધલાએ સહમજેછે અને તે નેરંગ ઉપરથીજ “કાર્બોલીક આમીદ સ્લાપ” નામનો સાચુ બનાવ્યોછે, અને તે સાચુને કેટલાક નેરંગ નહી લેતા જરથુશતીએ પોતાનાં અમલમાં લાવેછે. હવે જ્યારે તેઓ સાચુનો ઉપયોગ કરેછે ત્યારે આ નેરંગ જેવી ગુણગારી અને મુક્ત મલી શકે એવી ચીજને કાંય નહી અમલમાં લેતા, કે તેથી ધરમનો ધરમ સચવાય અને ખાદ્યનો, પોતાનાં પેગમ્પરનો, પોતાનાં મી ખાપનો, પોતાનાં ન્યાગાનોનો અને પોતાનાં ટોલાનો તકશીરવાર થાય નહી? કોઈને સવાલ ઉઠશે કે, સાચુ વાપડવાથી તકશીરવાર શાને માટે થાય? તો તે સવાલ કરનારે જાણવું જોયેછે કે, આપણે નેરંગ લયે છીએ તે ફરજ તરીકે અને ક્રીમીઆ તરીકે લયે છીએ, અને તે પાદીઆવ ફરવા આગમજ તેની પઢવાની બાજ સયે લયે છીએ. અને નાહાલીદાંત પણ તેમજ બાજ લેખને નેરંગ આપ્યા

બદન ઊપર ચોપડયે છીએ, અને જ્યારે તે શુદ્ધયે ત્યારે આપણે નાહીયે છીએ. તેમ સાચુ લગાડનારાઓ કરી શકવાનાં નથી. તેઓ પહેલાં પાદીઆવ કરેછે, યાને આખથી ઉઠયા પછી પહેલાં પાંણીથી નાહેછે, અને પછી સાચુ ચોપડેછે. હવે બાજ સાથે નેરંગ લેવા વગર જે કોઈ પોતાનાં બદનને પાંણી લગાડે, અથવા નાહાતીદાંન બાજ વગર અને નેરંગ આંગ ઊપર ચોપડ્યા વગર નાહાયતો, તે જરયોશતી ધર્મની રાહે ઓદાતઆલાની પવિત્ર પેદાએશોને નુકશાન પોહોંઆઠવાનો તકશીરવાર થાયછે, માટે જે કોઈ નેરંગ ન લેતા હોય તેઓને હું મન્યુત ભલામન કરું છું, કે આખથી બેદાર થયા પછે અને બદનને પાક કરતીદાંન હુઆને નાહાતી વેલા ખચીતજ બાજ ધરીને નેરંગ ચોપડવો, કે તેથી કરીને બદનની આશુદ્ધી અને જીવનું ઊજમારાપણું આણુ રહે, અને તે સાથે કીધેલી બંદગીને જોર તથા પુશતી વધારે મલે, અને વલી ધર્મના એ કાનુનને માન આપવાથી આયંદે વકતે સુરે ખરેહી સાથે પોતાનાં પેદા કરનારની નજદીક હસતે મુખડે જવાય. પણ જે લોકો પોતાનાં ધર્મનાં કરમાનને વગર સહમજવે યા જાણી જોઇને ખીકારેછે, તેઓ વલી બને જેહાંમાં બારી દુઃખ સાથે રસવા થાયછે, તથા પરતાયછે.

ઓ પરીત્ર ઓલાદના જરયોશતી બાહઓ ! આપણાં પરીત્ર ધરમની અવસતા, પહેલવી અને ફારશી કેતાબોના ઊપલા દાખલાઓથી તમારી ખાતેરી થઈ હશે, કે નેરંગ યાને ગાવનું મુતર આપણે વાપડવું એ ધર્મની મૂલ પરીત્રાઈને માટે વાજેખછે. એ ‘ગોમેજ’ યાને નેરંગ

લેવાને જેમ ધર્મ પુસ્તકો આપણને શામેલી આપે છે તે-
 મજ હકીમું, શીલશુશ્રી તથા તવારીખ પણ ટેકો આપે છે.
 એ પણ તમોએ ઉપલા ખુલાશા મધે શાંભલીગિએ, એથી
 પણ તમો બાહ્યોની ખાતરી થઈ હશે. હવે જ્યારે,
 એમજ છે ત્યારે તો તમો બાહ્યો મધેથી જે કોઈ ને-
 રંગ યાને ગોથપંદનુ મુતર લેવાની છીત રાખતા હોએ
 તે મોહિયોને મળવાર છે, કે હવે તે છીતને છોડી દહને
 પોતાની તનદરેરતી અને પરીત્રાહ જલવવાને ખાતર, ખા-
 બથી ઉઠીઆ પછે અથવા આપુ તન ધોતીદાંન ઊપર જ-
 હાવેલી તરતીઓથી જરૂર નેરંગ લેવો જોઈએ છે. એ ને-
 રંગ જે આપણે લઈએ છીએ તે પરીત્ર સીજ તરીકે લે-
 ઇએ છીએ એમ તમોએ નહીં મહમજબું, પણ એક દ-
 વા તરીકે લઈએ છીએ એમ મહમજબું. જેમ કાંઈ દ-
 રદ થાએ ને આપણને દવા લેવાની જરૂર પડે, અને
 તે જરૂર પડવા છતાં ન લીધામાં આવેતો મોટી આ-
 પડા ખમવી પડે અથવા મોત જલદી આવે છે, તેમ
 નેરંગ પણ ન લીધામાં આવે તો, આપણા બદનથી ઉતપંન
 થતી નજીશાતથી આપણું તન અપવીત્ર થાએ છે અથવા
 રાગીશ થાએ છે, અને તેનાં મળખથી પણ કોઈ વાપતે
 મોટાં દરદો ઊભાં થાઈને મોતની ઉતપંતી થાએ છે. બા-
 હ્યો ! તમો જુવો, કે દવા એ પણ ખરાબ યોવાલી અને
 નજીશ સીજની બને છે, પણ આપણી તનદરેરતી જલ-
 વવા ખાતર તે આપણે લેવાને જરૂર બંધાએલા છઈએ,
 તેમજ નેરંગ એ પણ ખરાબ યોમારતી અને નજીશ સી-
 જ છે, પણ આપણી તનદરેરતી જલવવા ખાતર તથા

આપણી તનની બાહરની પરીત્રાઈ જાલવવા ખાતર આપણે લેવાને જરૂર બંધાએલા છીએ. જીવે બેરાદરે ! આગલા વખતમાં જીવદીને એ નેરંગ બાબે આપણુ લોકોની હશી કરતા હતા, પણ જેઆરે તેઓની ખાતેરી થતી ગઈ, કે તન ઊપર થતો કોહવાત, કીર તથા કુલા એ સીજ્યા દુર થાએછે, ત્યારે તેઓ જો કે એજાલ-તના મારીઆ જાહરમાં નેરંગ લેવાને કોહને ફરમાવતા નથી, યા પોતે લેતાંની નથી, પણ તેની ગરજ આનગી અને આરકતરી રીતે “ કારબોલીક આસીદ સોપ ” થી સારેછે. હવે એ ઊપરથીજ તમે બાઇઓએ તમારે શક દુર કરવો જોઈએછે. બાઇઓ ! જીવદીનવાલાઓ અથવા આપણા ધર્મથી કટલાક એઆપલી ગએલાઓથી તમેએ કોઇ ધર્મની ગીચત સાંભળીને આપણી પરીત્ર દીનની પરીત્ર કીરીઆઓને ધીકારવી જોઈતી નથી, કારણ કે, તે લોકોનોતો તેવો પેશાજછે, કે આપણાં ધર્મની તથા કીરીઆઓની ગીચતો કરીને, લોકોનાં કુમલાં મગજો ફેરવી, પોતાનું કોઈની કાંમ કરી બહા, પોતાનાં શેકોને રાજી રાખવા. વલી તેમજ કટલાક મકર્યાઓ દીનદારીનો જાભો પોહેરી દીનની કટલીક શુભ કીરીઆઓ ઉપર વગર સહમજવે દીનદારીનું તથા એકેદમ શુધારે કરવાનું દાલ ધાલી લોકોને શકમંદ કરી બેરાહ તથા યુમરાહ કરેછે, તે ઉપર પણ તમે બાઇઓએ તમારું નીરમલ મન ન લગાડવું જોઈએ. જો કોઇ કીરીઆ અથવા ધર્મ ફરમાત ઉપર તમેને શક જાએતો દીનથી વાકેફગાર કોઇ શખ્સની મદદ બાઇને તે શકને જાલદીથી દુર કરવો જોઈએ; નહીં કે શ-

ક્રમંદ રહીને ગુનાહાઓનાં જઠાઓથી દતાઈ રહીને આપણાં પેદા કરનારનાં ફરમાનને અપમાન કરી તેના તથા આપણા પેગમબરનાં તકશીરવાર થાઈ જવેદાંન શુભી રચવા અને હાડમાડ થઈ રેહેવું. બાઈઓ ! વગર મહમજવે ધરમને તથા તેની પત્રીત્ર ક્રીરીઆએને અપમાન કરવું એ માહા પાપછે; માટે હું તમોને શેઅણાં કહ્યું, કે એવાં પાપથી દુર રહી, ધર્મ મધે. ફરમાયા મુજબ બેશક્રીથી ચાલીને સવાબના તોશાને તમોએ સંધેરવો જોઈએછે, કે તેથી આપણાં પેદા કરનારની નજદીક, આપણાં દુન્યાઈ સરદાર અથવા પેગમબરની નજદીક અને આપણા અસલી તથા હાલી નયાગાનોની નજદીક શેરેઅરહી સાથે રહેવું થાએ અને ક્રીઆમતને વખતે કોઈની આજખનો આશેઅ તમોને નહી પોહાયે ! આમીન ! ! !

